

Voormalig NH kerkje

DE RIJKE GESCHIEDENIS VAN OVERASSELT

In de voorlaatste ijstijd kwam het ijs tot aan onze regio. Daarvan getuigt onder meer de stuwwal bij Nijmegen. De meegevoerde stenen en grind zijn ook bij ons terechtgekomen. Het reliëf in het landschap van ons dorp is daarna vooral door de Maas ontstaan, met name door de vorming van oeverwallen evenwijdig aan de rivier. Duizenden jaren heeft de Maas wijd vertakt door het gebied gestroomd en een onderlaag van leem aangebracht. Op deze onderlaag blies de wind rivierzand en ontstonden rivierduinen. Op sommige plekken bleef er water staan en omdat het ook wat warmer werd, zorgde de plantengroei in het huidige vennengebied voor veenvorming en verzuring.

De oeverwallen en hoge zandduinen boden gunstige condities voor de eerste menselijke aanwezigheid, te weten jagers (vanaf 4000 v.Chr.) en vaste bewoners (vanaf 2500 v.Chr.). In elke tijdperiode hebben de aanwezige mensen wel sporen achtergelaten: vuurstenen bijlen uit 4000 v.Chr., grafheuvels uit 2000-1700 v.Chr., een Romeinse villa uit 300 n.Chr., gebruiksvoorwerpen uit de vroege Middeleeuwen. Van de laatste vierhonderd jaar is er, naast de nodige stoffelijke herinneringen, ook veel op papier vastgelegd en in archieven bewaard gebleven.

Voor de ontwikkeling van de bewoners in het gebied is de aanwezigheid van de Romeinen belangrijk geweest. Overasselt lag dichtbij de garnizoensstad Noviomagus (het huidige Nijmegen) en bij de noordelijke grens (de limes) van het Romeinse Rijk.

Sint-Walrickruïne

Van de vroege Middeleeuwen weten we niet veel totdat in de 11e eeuw kloosterorden (eerst de Benedictijnen en later ook de Cisterciënzerinnen) zich kwamen vestigen. De hertog van Gelre zorgde voor aaneengesloten dijken en de kloosters brachten de drooggevallen lage gronden in cultuur. De oudste boerderijen ontstonden in deze tijd en de kloosters wisten een uitgebreide verzameling van boerderijen en percelen te vergaren.

In de 16e en 17e eeuw kwam na de Reformatie het bezit van veel boerderijen en percelen in handen van enkele rijken (vooral protestantse adel) en dat bleef zo tot het midden van de 19e eeuw waarna het bezit geleidelijk bij de boeren en (steeds meer) de burgers terecht kwam. De beperkingen waarmee de katholieken vanaf de 17e eeuw te maken kregen, dwongen hen om andere (schuil)kerken in gebruik te nemen. Deze nieuwe plekken kregen snel weer een centrale betekenis in het dorp.

De tegenstelling tussen katholiek en protestant heeft ook in het rivierengebied vaak gezorgd voor een strijdtoneel: vele malen is er gevochten om Grave en daar hadden de omliggende dorpen natuurlijk veel last van. Dat laatste gold ook in 1944, toen de brug bij Grave een van de geallieerde doelen was.

Een andere uitdaging voor de bewoners was de voortdurende strijd tegen het water. In elke eeuw waren er wel enkele grote dijkdoorbraken: de laatste vond plaats op oudejaarsdag 1925 en liet een spoor van verwoesting achter in het gehele rivierengebied.

Kasteel Slimsijp, tekening Schoenaker 1735

ONTDEKKINGSTOCHT DOOR EN ROND OVERASSELT

De Werkgroep Heerlijkheden Overasselt heeft het bestaande netwerk van wandelpaden in Overasselt uitgebreid met een variant waarin de rijke historie van het dorp centraal staat. De route is in totaal bijna 30 km lang en is in drie delen opgeknipt. Bij de eerste twee etappes is Buurderij De Lage Hof begin- en eindpunt. Bij de derde lopen we vooral in het vennengebied en is het parkeerterrein ten westen van restaurant St. Walrick start- en eindpunt. De wandeling voert langs historisch gezien interessante plekken, waarbij ook enkele 'vergeten' paden zijn ontsloten. In woord en beeld wordt in 48 punten (1-21, 22-38, 39-48) aanvullende informatie gegeven zodat de wandelaar kennis kan maken met de gevarieerde geschiedenis van Overasselt.

Naar aanleiding van de 75-jarige viering van Market Garden is een speciale wandeling van 5,2 km uitgezet. De wandeling vormt een op de kaart gemarkeerd deel van de rode route en voert onder meer langs het lokale deel van de zgn. Liberation-route.

Bij de bewegwijzering is zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de nummeraanduidingen uit het wandelknooppuntennetwerk Rijk van Nijmegen. Wanneer hiervan wordt afgeweken, wordt dit aangegeven door een markering op bestaande en nieuwe paaltjes in de kleur van de route (rood, groen en blauw).

Wij wensen u een Heerlijke Wandeling!

uitgave Erfgoedplatform Gemeente Heumen
Werkgroep Heerlijkheden Overasselt
www.erfgoedheumen.nl
foto's, informatie
vormgeving Studio Gerton Hermers, Heumen
contact tempelsehof@gmail.com

met dank aan Gemeente Heumen
en Dorpsplatform Overasselt

derde druk, december 2020

HEERLIJK HEDEN OVERASSELT

Drie wandelingen door de rijke geschiedenis van Overasselt

9 km / 10 km / 11 km

RODE ROUTE – 11 km

2 1 P 8 4 3 P 3 P 20 19 27 16 17

- **Buurderij De Lage Hof** met zorg-, museum- en horecafunctie als vertrek- en eindpunt. [1](#)
- **Koffiehuis De Zon** en **voormalig schoolgebouw** op het kruispunt Kasteelsestraat-Hoogstraat. [2](#)
- **RK kerk** met **kerkhof** en **Heilig Hart-beeldengroep** in het huidige centrum van het dorp. [3](#) [4](#) [5](#)
- **Molen Zeldenrust**, na allerlei omzwervingen terechtgekomen aan de Oude Kleefsebaan (de oude verbinding tussen Grave en Kleef). **Boerderij Molenberg** stond er al veel eerder. [6](#) [7](#)
- **Veerhuis Den Tempel**, eeuwenlang een oeververbinding en in de Middeleeuwen mogelijk in beheer van de kloosterorde van de Tempeliers. [8](#)
- De dijkverplaatsing in noordelijke richting om het **Kroonwerk Coehoorn**, de verdediging van Grave, te versterken. [9](#)
- In het uiterwaardengebied het specifieke **Maasheggenlandschap** en ook **Mevrouws Wei**: in vroeger tijden in adellijk bezit, maar in de Tweede Wereldoorlog de plek waar een groot aantal gliders zijn 'opgelapt' en voor inzet elders weer de lucht in zijn getrokken. [9](#)
- De laatste dijkdoorbraak op oudejaarsdag 1925. [10](#)
- Het **buurtschap Ewijk** met oude boerderijen aan de Oude Kleefsebaan en de (inmiddels verdwenen) **Ewijkse Hof** als middelpunt. Archeologische vondsten vanaf de steentijd. [11](#) [12](#) [13](#)
- Het oude (weer ontsloten) **kerkepad** dat door de katholieken uit het dorp gebruikt werd om de kerk op **Schoonenburg** te bezoeken. [14](#)
- De drie monumentale leilindes op de plek voor het oude **gemeentehuis**, met de **kerk**, het **Borrenbos** en de **Johannahoeve**, het vroegere centrum van het dorp. [15](#) [16](#)
- **Monument Market Garden** ter herinnering aan de luchtlanding in dit gebied. [17](#)
- **Wilgenteelt** bij boerderij **de Gaasselt** en de **Zwipperdonck**. Organisatie van de waterbeheersing door de monniken in de 13e eeuw. [18](#) [19](#) [20](#)
- **De Hibma Hoeve** (voorheen **Kasteel Slimsijp** of **Schoonenburg**) en **de Nagelhorst**, in vroeger eeuwen al bekend als adellijke woonplek. [21](#)

GROENE ROUTE – 10 km

P 11 10 12 P 14 16 29 28 15 P 17

- **Buurderij De Lage Hof** als vertrek- en eindpunt. Tussen de huidige Laag- en Hoogstraat lag de vroegere boerderij **de Bakelaer**. [22](#)
- Boerderij **de Poel**, in de 15e eeuw al genoemd als door de monniken gerunde opvangplek voor hulpbehoeftigen en daklozen. [23](#)
- Het 13e-eeuws **NH kerkje**, gebouwd op een fundament uit de 10e eeuw, met **het Schoolhuys** aan de overkant: het oudste centrum van het dorp. [24](#) [25](#)
- Laaggelegen gronden waar vroeger de **Maasgeulen** liepen, o.m. op het landgoed **De Zomp** en langs de huidige **wetering**. De oude benaming van veel velden, paden en woonplekken verwijst nog naar het reliëf in het landschap: hoog-laag, nat-droog. [26](#) [32](#)
- Kansen voor oude flora en fauna door het herstel van de oude **Maasoevers**. [27](#)
- De door inpoldering gevormde uitgestrekte uiterwaarden aan de oostkant van het dorp tot bij de plek waar de fundamenten van het **Kasteel Heumen** nog aanwezig zijn. [28](#)
- De **Erpewaai**, een natuurparel ontstaan door overstroming en kleiwinning. [29](#)
- Het oude buurtschap **Worsum** met enkele oude, door de monniken en zusters gestichte boerderijen. [30](#) [31](#)
- Het **Kievitshofdijkje**, de bediening van de duiker zorgde voor twist met de buurdorpen. [33](#)
- **De Munnikhof**, misschien de oudste boerderij van het dorp. In de buurt liggen oude boerderijen met een B&B-accommodatie (**de Loksheuvel** en **de Hamelberg**). [34](#) [35](#)
- De nog aanwezige slotgracht om de voormalige **Havezate Sleeburg**. [36](#)
- Archeologische vondsten uit de prehistorie bij een recente opgraving naast De Lage Hof. [37](#)
- Boerderijen hadden vroeger vaak een karnhuisje zoals bij **het Duifhuys** en **De Lage Hof**. [38](#)

BLAUWE ROUTE – 9 km

52 P 53 54 51 52 53 55 54 58 50 51 51 26 27 52

- Parkeerplaats ten westen van **Restaurant St. Walrick** als vertrek- en eindpunt. [39](#)
- Oude boerderijen midden in (**de Schuurgraaf**) of vlakbij het vennengebied (**de Schatkuil** en **de Heidschen Hof**), ook met B&B-accommodatie (**de Agnetenhof** en **de Valenberg**). [40](#) [46](#) [48](#)
- **Romeinse villa** uit de 3e eeuw n.Chr. [41](#)
- Het **vennengebied**, ontstaan bovenop een door **de Maas** aangebrachte leemlaag. [42](#)
- **Grafheuvels** uit de zogenaamde **klokbeperperiode** in de prehistorie. [43](#)
- De **Sint-Walrickruïne** met de **koortsboom**: een oude Keltische legende in een Rooms jasje, naast het complex van **Scouting Nederland**. [44](#) [45](#)
- **De Egelsmortel**, in de 14e eeuw al vermeld als gemeenschappelijk bezit van de parochianen en verkocht om de kerkklokken te kunnen betalen. [47](#)

De Munnikhof, Worsum